

ОГНОТ КАКО ТЕРОРИСТИЧКА АПАТКА

Употребата на огнот од страна на криминални банди и терористички организации не е нова појава. Во март 1990 година, во ноќен клуб во Бронкс, САД, во пожар предизвикан од еден криминалец беа убиени 87 луѓе. Во ноември 2008 година, терористичката организација Лашкар и Таиба изврши серија од 12 координирани напади во Мумбаи, Индија. Тие користеле мешавина направена од експлозив и муниција, предизвикувајќи голем пожар. Нападите од 11 Септември во историјата останаа запаметени како први кои користат авиони како оружје за масовно уништување, а како резултат на пожарите беа масовните жртви и рушењето на кулите близначки. Овие горенаведени напади се запаметени по многу нешта, но не по огнот, иако тој е причината која ги искомплицирала спасувачките операции и драстично ја зголемил смртноста на терористичките напади.

Изучувањето на огнот како оружје, импликациите и превенцијата од него се од суштинско значење за интегралната безбедност, бидејќи бара нови приоди и политики за решавање на оваа закана. Огнот е потенцијално оружје за терористите од неколку причини. Тој не бара посебна обука, а огнот и чадот можат да навлезат длабоко во заштитениот периметар и притоа да нанесат огромни загуби. Огнот ја отежнува тактичката превенција или првиот одговор. Во случаи на терористички напади со големи пожари, зголемена е медиумската покриеност и вниманието во светот.

Убиствените напади во Мумбаи, 2008 година, кои траеја три дена, го држеа градот со 14 милиони жители во заложништво, додека во исто време на повеќе локации во градот беа убиени 166 лица, а 308 биле ранети. Ова беше пресврт во терористичката тактика за изведување на напади. Природата на нападот ги парализираше единиците за брза интервенција, спасувачките операции, пожарникарите и здравствената помош која беше потребна на масовните жртви. Терористите користеле повеќе средства за напад вклучувајќи: импровизирани експлозивни направи (ИЕН), атентати, земање заложници, заземање на згради, снајперско делување, киднапирање и подметнување пожар. И покрај сето насилство незаборавни се моментите од пожарот на хотелот „Таџ Махал“ и луѓето што висат од прозорци за да избегаат од пожарот, нешто што потсетува на нападите од 11 Септември. Терористите сфатиле дека огнот ќе го привлече вниманието на телевизиските камери надвор од хотелот и ќе создаде слика која ќе ја гледа светот. Во овој случај, огнот се користел како стратешко оружје.

На 11 септември 2012 година, во Бенгази, Либија, беше убиен американски амбасадор. Огненото оружје, ИЕН и експлозивите не го убија амбасадорот. За тоа беше виновен чадот од пожарот. Во овој терористички напад загинаа 4 американци и 4 терористи од групата Ал Каеда од Исламскиот Магреб. Терористите користеле бензин во канистри со кој ја запалиле амбасадата, а светот преку медиумите беше сведок на уште една страотна слика на зграда во пламен за време на извршување на терористички напад. По овој инцидент, слични напади на подметнување пожари се случија против Мултинационалните сили на ОН на Синајскиот полуостров, како и во американската амбасада во Тунис.

Важно за разбирање на заканата се и нереализираните терористички напади бидејќи откриваат многу за намерите, мотивациите, селектираните цели и тактиката. Како пример ќе посочиме неколку нереализирани напади кои се спречени од безбедносно – разузнавачките служби:

- Оперативец на Ал Каеда, Дирен Баро (во 2006 година осуден на доживотен затвор), од Британија допатувал во САД, и извршил извидување за терористички напади во Њу Јорк и Вашингтон. Тој ги истражувал слабостите на објектите, вклучувајќи ги и недостатоците во противпожарната заштита. Тој констатирал дека може да предизвика значителна штета врз Пруденшал центарот во Њу Џерси и врз зградата „Сити Корп“ во Њу Јорк, доколку доведе камион цистерна со гас и потоа го запали горивото и предизвика пожар.

- Уште еден оперативец на Ал-Каида, Жозе Падила (осуден на 17 години затвор во 2008 година), роден во Бруклин, во своите подготовки за напад констатирал дека нападот со „валкана бомба“ е тежок за реализација, па затоа планирал да предизвика пожари на високи згради со оштетување на доводот за гас.

- Келија на Ал Каеда во Обединетото Кралство се обидела да ги оневозможи системите за заштита од пожари за да го зголеми ефектот на терористички напад, кој на крајот бил сузбиен од страна на безбедносните служби.

Ова се само дел од неуспешните обиди на терористичките организации кои покажале интерес за употребата на огнот како оружје. Во широко рапространетото списание Inspire на Ал Каеда на Арапскиот полуостров (АКАП), постојано ги повикува своите следбеници ширум светот, да спроведуваат ниско технолошки напади со високи штети против САД и нејзините западни сојузници. Во списанието претставени се методи за спроведување на напади вклучувајќи и користење на едноставни „огнени бомби“. Како модел се објавени и слики од нападите од Мумбаи, а ова ни става до знаење дека терористичките групи немаат потреба од посебна обука за спроведување крвави терористички напади. Во април 2013 година, при извршениот терористички напад на Бостонскиот маратон загинаа 3 лица, а беа повредени 275. Нападите во Бостон служат како важен потсетник дека нападите не треба да бидат софистицирани за да бидат смртоносни. Истражувањата за терористичките нападите во САД во текот на изминатата деценија открива еден тренд во тактиката на терористите, а тоа е едноставноста при планирањето на нападите. Огнот како оружје, само по себе или во комбинација со други терористички тактики, претставува значаен предизвик со кој треба да се соочат безбедносните служби, а посебно во делот на планирање, подготовка и увежбување.

Феноменот на примена на огнот како оружје, забележан е оваа година во Израелско – Палестинскиот конфликт. Терористичката организација Хамас, со хелиумски балони на кој имало прикачени запалливи материи и ИЕН, длабоко во Израелска територија предизвика 25 пожари кои уништија илјадници хектари земјоделски култури, обработливи површини и шуми. Хамас и другите терористички организации се потполно свесни за економската и психолошката штета предизвикана од терористичките напади. Тие сметаат дека балоните со хелиум и летечките играчки – змејови се евтина достапна и ефикасна алатка која не ги загрозува жителите на Газа, а за која Израел нема соодветна превентива. Израелските безбедносни сили се обидуваат да ги пресретнат и спречат но без ефективни резултати.

Медиумите под контрола на Хамас ја промовираат оваа кампања на напади со балони и летала. Кампањата е насочена кон палестинската и израелската јавност, со промоција на пораката за „право на одмазда“ и „Ерусалим е главен град на Палестина“.

Како дел од кампањата, во јуни 2018 година, единицата на Хамас одговорна за нападите одржа прес конференција на која се закани дека ќе бидат лансирани 5000 летала и балони. Целта им беше „ултиматум“ и предупредување до Израел за прекинување на опсадата на појасот Газа. Терористичката Хамас е внимателна да не биде директно поврзана со терористичките напади, со цел да го спречи Израел да се одмазди и да ги претстави нападите на подметнување пожар како дел од „популарниот отпор во Газа“. Меѓутоа, досегашните извршени напади предизвикаа сериозна материјална штета и го нарушија секојдневниот живот на Израелците кои живеат во близина на Појасот Газа. Околу 6100 акри полиња и шуми се уништени во предизвиканите пожари од терористичките напади. Во период од 75 дена, во просек биле извршувани од 11 до 21 напади дневно, а пожарникарите имале 412 интервенции. До јуни 2018 година трошоците за превенција од нападите достигнале скоро 1 милион долари, а штетата по имотот е околу 2 милиони долари.

Израел се обидува да развие технологии за неутрализирање на терористичките напади, првенствено со користење на беспилотни летала, кои ќе ги пресретнуваат и задржуваат нападите да стигнат до израелска територија. Сепак во однос на причинетата материјална штета беспилотните летала се покажале неефикасни. Кога терористичките напади добија на интензитет, израелските воздухопловни сили извршија преупредувачки напади во реоните од каде што се лансираа огнените летала.

Како корисници на разузнавачките информации и прва линија на одбраната кога се случуваат терористички напади, одговорните безбедносни служби имаат потреба од релевантни информации со цел најефикасно извршување на нивните должности. Разбирањето на заканата побарува иницијативи за обука, креирање на безбедносни протоколи, оперативни процедури и управување со ризиците. Разузнавачките служби треба

да се прилагодат за испорака на разузнавачки информации согласно најновите закани, трендови, настани и иновации кои што ги применуваат терористичките организации, вклучувајќи ја и употребата на оган како терористичко оружје.

Современите разузнавачки служби, веќе неколку години наназад во своите анализи, пројавуваат интерес и превентивно се фокусираат кон детектирање на предностите од употребата на оган во терористичките тактики, нивниот потенцијал за предизвикување масовни жртви и економска штета.

Во време на ограничени ресурси, од клучно значење е меѓуагенциската и меѓународната соработка и експертиза за спротивставување на еден динамичен и еластичен непријател. Секако пред се треба да се признае дека терористичките организации имаат интерес од употребата на оган како оружје и како резултат на тоа треба да произлезат сериозни одлуки од сите оние кои се одговорни за безбедноста, а посебно силите за прв одговор. Терористичките организации се во постојана потрага на едноставни но ефективни стратегии за создавање терор.

Д-р Ненад Танески